

Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΛΥΚΟΥΣΑΔΑΣ

Εἰς δύο προηγουμένα τεύχη τῆς «Θεολογίας» (ΚΓ ΚΕ) περιεγράφημεν τὸς ἐν τῇ Πινδιᾷ ὄρεινῃ χωρὸν ὑπάρχοντος 20 Μονᾶς, μὴ δὲ ὑπελείφθη Μονὴ κειμένη ἐν τῇ πεδιάδι καὶ ἀκριβῶς εἰς τὰς ὑπορείας τῆς Πίνδου τῆς περιοχῆς τῶν Ἀγραφῶν, ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Ἐλεούσης Λυκουσάδας. Σήμερον ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ οὐδὲν ἀπολύτως ἔχει τις νὰ ἴδῃ ἀπὸ ἐτῶν τέλεον ἀφανισθεῖσα μὴδὲ κἂν ἐρειπίων διασωθέντων καὶ μόνον ἡ τοπωνυμία ἀναπολεῖ τὴν ὑπάρξιν τῆς Βασιλικῆς αὐτῆς Μονῆς.

Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν ὄροσειρὰν τῆς Πίνδου εὐρίσκεται ἡ ἀρχαία κωμόπολις Φανάριον, αἰωνόβιος ἀρχιερατικὴ ἔδρα ὑπάρχουσα, κάτωθεν δὲ εἰς ὠριαίαν ἀπόστασιν ἐπὶ τῆς πεδιάδος ὑπάρχει τὸ χωρίον Λοξάδα, ὅπερ ὄνομα ἀναμφιβόλως εἶναι παραφθορὰ τοῦ ὀνόματος Λυκουσάδα. Ἐν μέσῳ τοῦ χωρίου ὑπάρχει ἐπίπεδος τοποθεσία ἣτις ὑποδεικνύεται ὡς τοποθεσία γυναικείας ἄλλοτε Μονῆς. Αὕτη ἐκτίσθη ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ σεβαστοκράτορος Θεσσαλίας Ἰωάννου Δούκα ἥτις Μοναχὴ γενομένη ὠνομάσθη Ὑπατία, ἐκτίσθη δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ 13ου αἰῶνος. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Μονῆς τὸ 1289 ἔτος ἐξεδόθη χρυσόβουλλον τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου ἀποκείμενον ἐν κώδικι ὑπ' ἀριθμὸν 1454 τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης¹, δι' οὗ ἐξησφαλίζοντο τὰ κτήματα τῆς Μονῆς τὰ κείμενα πλησίον τοῦ χωρίου Λυκουσάδα, ὡς καὶ τὸ παρὰ τὰ Τρίκκαλα Μετόχιον Ῥάξα², ἕτερον Μετόχιον Τριστενίκος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, ἕτερον μετόχιον Βλαχκατοῦνα ἢ ἐπιλεγομένη Πρακτικάτους ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἕτερα κτήματα εἰς χωρίον Γόριανη ἕτερα εἰς λίμνην Ἐξεροῦ, ἕτερον μετόχιον εἰς χωρίον Βουνένη ἵνα «οἱ ἐν τῇ εἰρημένῃ σεβασμῆ Μονῇ τὴν μοναδικὴν τε καὶ κατὰ Θεὸν προελόμενοι ἀγωγὴν τε καὶ βίωσιν, μεθ' ἡσυχου ταύτην μετιναί τῆς καταστάσεως καὶ ἀπολαύειν ἀταράχως τῆς Θεοφιλοῦς δὴ ταύτης πολιτείας». Καθορίζει δὲ τὸ χρυσόβουλλον τὴν τοποθεσίαν τῆς Μονῆς οὕτως «Ἔστιν μὲν οὖν ἡ οἰκοδομηθεῖσα αὕτη καὶ συστάσα παρὰ ταύτης Μονῆ πλησίον που διακειμένη τοῦ ἄστεως ὃ Φανάριον ὀνομάζεται». Διὰ τοῦ ἄνω χρυσοβούλλου καταφαίνεται ἡ μεγάλη κτηματικὴ περιουσία ἣν εἶχε ἡ Μονὴ αὕτη ἐπὶ πάσης τῆς Θεσσαλικῆς γῆς μετὰ δικαιώματος ἀλιείας ἐπὶ τῆς λίμνης τοῦ Νεξεροῦ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Δεσπότης (διοικητὴς³ τῆς Θεσσαλίας Μιχαὴλ Γα-

1. Πρβλ. Δελτ. Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἐταιρ. τ. α' σελ. 113.

2. Miklochch και Müller Acta Dipl. τ. Ε' σελ. 253.

3. Πρβλ. Ν. Ἑλληνομνήμων τ. 4 σελ. 15.

βριηλόπουλος διὰ γράμματος ὀρθομοτικῶ τῷ ἔτει 1295 πρὸς τοὺς Φαναριώτας, πλὴν ἄλλων προνομίων ὑπόκειται ὅτι θὰ κατέχωσιν ἀνενοχλήτως τὴν σεβασμίαν Μονὴν τῆς Θεομητορῆς Λευκουσάδας.

Ὁ δὲ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νεῖλος τὸ 1383 διὰ σιγίλλου ὄπερ σώζεται ἐν πρωτοτύπῳ ἐπὶ περγαμηνῆς εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῶν Παρισίων ὑπ' ἀριθ. 1281 ἔ. κώδικι Suppl. Grec. ἐπικυροῖ προηγουμένον σιγίλλιον τοῦ Πατριάρχου Φιλοθέου ἐν ἔτει 1355 ἐκδοθέν, δι' οὗ ἡ Μονὴ Λευκουσιάδος ἀνακηρύσσεται Σταυροπήγιον¹, εἰς δὲ τὸν Ἡγούμενον αὐτῆς Εὐθύμον ὄν καὶ κτίτορα ὀνομάζει, ἀπονέμει τοὺς τίτλους τοῦ Ἀρχιμανδρίτου καὶ Πρωτοσυγκέλλου καὶ διορίζει ἐπόπτην τῶν ἐν Βλαχίᾳ ἤτοι Θεσσαλίᾳ Μονῶν καὶ «πρὸς τούτοις παρακελεύεται μηδένα τῶν πάντων Ρωμαίων ἢ Σέρβων ἢ Ἀλβανίτην ἢ ἄλλον ἐθελῆσαι ἀφελεῖν ὁποιοῦν τῆς Μονῆς κτήμα». Ἐκ τούτων καταφαίνεται ἔναργῶς ὅτι Σέρβοι καὶ Ἀλβανοὶ κατέκλυζον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν Θεσσαλίαν. Καὶ τὸ μὲν χρυσοβούλλον τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου καὶ τὸ ὀρθομοτικὸν γράμμα τοῦ Δεσπότης Θεσσαλίας Μιχ. Γαβριηλοπούλου ἀναγράφουσι τὴν Μονὴν Λευκουσάδαν, τὸ δὲ πατριαρχικὸν Σιγίλλιον Λευκουσιάδαν, ἐξ ὧν σήμερον διεσώθη ἡ τοπωνυμία Λοξάδα.

Αἱ ἄνω ἱστορικαὶ πηγαὶ περὶ τῆς Μονῆς ἀναφέρουσι ταύτην ὡς ἀνδρῶν Μονήν, ἐνῶ ἡ παράδοσις διέσωσε ταύτην ὡς γυναικίαν, ἴσως κατὰ τοὺς κάτω χρόνους ἡ Μονὴ μετέβαλε κατάστασιν. Ἱερὰ Εἰκὼν τῆς Θεοτόκου ἀνήκουσα εἰς τὴν Μονὴν ταύτην καὶ ἀποκειμένη εἰς τὴν Μονὴν Μεταμορφώσεως τοῦ Μετεώρου, κατ' ἔτος ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως μετακομίζεται εἰς τὸ χωρίον Λοξάδας γίνεται δὲ παράκλησις ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τῆς Μονῆς τοποθετουμένης τῆς Ἱερᾶς Εἰκόνης ἐπισωζομένης ἀρχαίας μεγάλης μαρμαρίνης πλακός. Τοιοῦτον τὸ παρελθὸν τῆς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς πατριαρχικῆς ταύτης Μονῆς τῆς Ἐλεούσης Λευκουσάδας, ἣτις τέλεον νῦν ἠφανίσθη τοπωνυμικῶς μόνον διασωζομένης.

Τοιαύτην φήμην εἶχεν ἡ Μονὴ Λευκουσιάδος νῦν Λοξάδος ὥστε ἐλέγετο ὡς εὐχετικὴ παροιμία νὰ γίνῃ τις «Γραμματικὸς στὸν Κόμπεστο καὶ Διάκος στὴ Λοξάδα», προκειμένου περὶ προόδου καὶ προγωγῆς.

Ἐν Καρδίτῃ.

† Ὁ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοπερσάλλαν ΞΕΖΕΚΙΗΛ.